

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирена Цонева Илиева

Институт за държавата и правото при БАН

член на научното жури съгласно Заповед № 233/18.04.2023 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ проф. д-р Петър Христов за назначаване на научно жури за провеждане на защита на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по научната специалност Международно право и международни отношения в област на висше образование ш. 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление ш. 3.6. Право на Ясин Абу Иед на тема

„Апелация на решенията на Спортния арбитражен съд“

I. Кратки биографични данни

Ясин Абу Иед е роден на 4 май 1972 г. Има двойно гражданство - на Гамбия и Швейцария. Средното си образование е завършил в Гамбия. През 1993 г. започва следването си по право в Швейцария. Дипломира се през 1998 г. Работил е като независим правен съветник към консулството на Гамбия в Цюрих, Швейцария, а от 2010 г. е консул на Гамбия в Швейцария.

II. Общо описание на представения дисертационен труд

Представен е дисертационен труд в обем от 207 страници, включително списък на използваните съкращения и библиография. Дисертацията е структурирана в увод, пет глави и библиография. В действителност главите са четири, защото по принцип заключението не се структурира като глава. Библиографската справка на използваната и цитираната литература съдържа общо 121 източника чуждестранна литература и интернет ресурси.

Дисертационният труд има за предмет на изследване процедурните правила относно обжалването на решенията на Спортния арбитражен съд с оглед откриването на празнини и противоречия и формулирането на предложения за подобряване на тази правна уредба. Методологически е базирано върху съотношението между тези процедурни правила и чл. 190 от Швейцарския федерален Кодекс за международно частно право (КМЧП). Както сочи авторът процедурните правила на Спортния арбитражен съд показват дефицити, а от друга страна Върховният съд на Швейцария дава голяма свобода и автономия на решенията на този съд.

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и несъмнено представлява голям интерес за развитието на спортното право и най-вече за ефективната защита на спортистите, клубовете и спортните асоциации.

Структурно разпределението на главите е непропорционално. Глави Първа (6 с.), Трета (10 с.) и Четвърта (5 с.) са несъразмерно малки в сравнение с Глава Втора (154 с.). Авторът е имал съзнанието за това и сполучливо обосновава превеса на Глава Втора като ключова за изследването.

В увода докторантът ясно дефинира предмета на изследване: съвкупността от правни проблеми в процесуалните правила на Спортния арбитражен съд. Очертани са целите и задачите на дисертацията. Ясно са формулирани следните задачи:

- A. Да се проучи разликата между процесуалното право на САС и действителната правна практика на Спортния арбитражен съд и на Върховния съд на Швейцария.
- B. Да се разбере ефективността или въздействието на Спортния арбитражен съд.
- C. Да се определи дали спортното законодателство служи на нуждите на спортистите и на спортните асоциации.

D. Да се направят предложения за подобрене на процесуалното законодателство чрез конкретни формулировки и предложения. (с. 7)

Обосновани са методологията и използването на релевантните източници, които са достоверна основа за изследването.

Глава Първа представя историята на създаването на Спортния арбитражен съд и движението към „Световен спортен съд“. В нея авторът проследява създаването на Спортния арбитражен съд, първоначалната му зависимост (финансова и организационна) от МОК, реформата на съда с т. нар. Парижка конвенция след делото „Гундел“ (Решение на Федералния върховен съд на Швейцария). Представена е настоящата структура на съда: на две камари, „Обикновено арбитражно отделение“ и „Апелативно арбитражно отделение“. Обоснована е ограничената, но необходима намеса на швейцарското законодателство върху решенията като минимум стандарт за гарантиране на върховенството на правото.

Глава Втора е посветена на обжалването на решенията на Спортния арбитражен съд и обосновано е най-голямата в дисертационния труд. Тя е ключова за труда, защото анализира практиката на Върховния съд на Швейцария по отношение на обжалването на решенията на Спортния арбитражен съд на основание чл. 190 от Швейцарския КМЧП.

Докторантът разглежда последователно изискванията за назначаване на арбитражния съд, нарушаването на изискванията за назначаване на арбитър, липсата на независимост на арбитражния съд, на арбитрите и проблемът с липсата на участие на арбитър в рамките на член 190, буква (а) от Швейцарския КМЧП.

След представянето на общата регламентация на обжалването, докторантът разглежда последователно основанията за обжалване в чл. 190, ал. 2 от Кодекса за международно частно право на Швейцария.

Първото е съставяне на арбитражния съд в противоречие с правилата. Както сочи авторът нередовното съставяне може да бъде както структурно, така и по отношение на подбора. За да изясни въпроса докторантът анализира правилата за съставяне на арбитражния съд. В тази част на изследването Ясин Иед справедливо критикува избора на арбитрите от затворената листа, както и факта, че атлетите нямат никакво влияние върху формирането на този списък (с. 43). Всъщност Спортният арбитражен съд може да се отклони от избор на арбитър от листата без това да наруши принципа на върховенството на правото (с. 43 – 44). Особено интересни са разсъжденията на Ясин Иед относно независимостта на арбитрите, затворения списък, ограничения достъп до него (с. 44 – 58), както и подбраната съдебна практика относно независимостта на арбитрите (с. 58 – 60).

Следващото основание за обжалване е неправилно определяне на компетентност или на липса на компетентност, сред които отказът от правото на жалба и компетентността за разглеждане на Федералния върховен съд на Швейцария.

В параграфа 7.4. посветен на влиянието на ЕКПЧ върху арбитражното съглашение, по-специално с чл. 6 ЕКПЧ, авторът представя противоречивата съдебна практика на Върховния съд на Швейцария. Би следвало да се подкрепи виждането на автора, че чл. 6 ЕКПЧ е относим както за обикновените юрисдикции, така и за арбитража (макар и непряко), което се доказва и от юриспруденцията на Европейския съд по правата на човека (с. 89).

Следващото процесуално основание за обжалване включва спорни моменти, които не са били отнесени до арбитражния съд или правни искове, които са били оставени неразрешени. Тук авторът разглежда подробно обхватът на приложението и проблемът с така наречените „всеобхватни клаузи“.

При нарушение на принципа на равното третиране и на правото да бъде изслушан са анализирани събирането на доказателства, неочакваното прилагане на закона от съда, задължението на арбитражния съд да излага мотиви, да направи процеса публичен и възможността страната по спора да кандидатства за правна помощ.

Петото основание за оспорване е оплакването за нарушение на основните принципи на процесуалното производство/нарушение на обществения ред (*ordre public*). Анализът на автора изброява сред тези основни принципи, без да претендира за изчерпателност: принципът на спазване на договора: забраната за злоупотреба с права, принципът на добросъвестността, забраната за отчуждаване без обезщетение, забраната за дискриминация и защитата на недееспособното лице. Приносен елемент е представянето на принципа „Да не бъдеш съден два пъти за едно и също дело“ в спортното право въз основа на съдебната практика на Федералния върховен съд.

Особен интерес представлява една правна фигура, която не е позната на някои правни системи: възможността за отказ от правно оспорване на арбитражното решение. Както сочи авторът, това е уникална характеристика в международен сравнителен план (с. 152). След сравнителноправния анализ с Конвенцията на ООН за признаване и изпълнение на чуждестранни арбитражни решения от 0.06.1958 г. (Ню Йоркската конвенция) авторът представя условията за такъв отказ: страните да нямат седалище в Швейцария, съвпадащи доброволни декларации за намерения, изричен отказ и др. Анализира се хипотезата, когато отказът от правно оспорване от един атлет не се основава на неговата свободно изразена воля, а е продиктуван от правилата на асоциациите. Всъщност тук авторът въвежда в обращение термина „насилствен арбитраж“. Според Ясин Иед трябва да се прилага по-строг стандарт при отказ от каквито и да било правни средства за защита, тъй като

това лишава спортиста от последната възможност да потърси правна защита пред държавния съдия.

В същия ред на разсъждения авторът анализира отказа от обжалване в обхвата и санкциите на асоциациите. Както сочи Ясин Иед много от централите на международните спортни федерации имат седалище в Швейцария (на с. 168 – 169 е налице пълен списък). Ако е било договорен ефективен отказ от обжалване, арбитражното решение не би трябвало да остане без контрол.

Глава Трета е посветена на “Възможността за преразглеждане на процеса”. Тя е уредена в Швейцарския КМЧП и е възможна 10 години след решението на САС. То е извънредно средство за правна защита при изчерпателно уредени основания: фалшиво свидетелство, било е следствие от престъпно действие или на пристрастност или на зависимост на арбитъра.

Глава Четвърта разглежда “Други средства за правна защита”, по-специално иск за обявяване на недействителност на арбитражното решение и обяснение и коригиране на арбитражни решения.

Глава Пета е озаглавена „Изводи и предложения“. В нея авторът обобщава направените в хода на изследването изводи (7 на брой) и прави конкретни предложения за усъвършенстване на процедурата на САС.

III. Оценка на научните и практически резултати и приноси на дисертационния труд.

Авторефератът вярно и точно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Считам, че е налице първото в България задълбочено проучване на Спортния арбитражен съд като основно средство за разрешаване на спорове в международния състезателен спорт. Предметът на изследване сполучливо е

фокусиран върху процесуалните правила на апелацията на арбитражните решения, като обжалването се осъществява на основание Швейцарския КМЧП от Федералния върховен съд на Швейцария. Приносите на автора са базирани върху задълбочен анализ на процедурните правила на САС, на Швейцарското законодателство през призмата на принципа на върховенство на правото.

Към теоретичните приноси отнасям разсъжденията на автора относно термина и съдържанието на *arbitrament* в светлината на швейцарското право (с. 24). Приносен е параграфът посветен на влиянието на ЕКПЧ върху арбитражното съглашение, по-специално с чл. 6 ЕКПЧ и гарантиране принципа за справедлив процес в арбитражното производство (с. 87 и сл.). За първи път се анализира т. нар. „наложен“ на спортиста арбитраж, произтичащ от отношенията между спортиста и асоциацията, която „диктува“ условията на арбитража. Важен теоретичен принос са разсъжденията на Ясин Иед относно съществуването на *ordre public* в спортното право. Тук той извлича като принцип правото на лична свобода, а от него и произтичащото право на професионална свобода (с. 145 – 150). Авторът пледира за предефиниране от Федералния върховен съд на концепцията за основните принципи на производството в спортното право. Приносен елемент е представянето на принципа „Да не бъдеш съден два пъти за едно и също дело“ в спортното право въз основа на съдебната практика на Федералния върховен съд. Принос представлява анализа на отказа от оспорване на арбитражното решение и изложената от автора теза, че трябва да се прилага по-строг стандарт при подобни откази (с. 167).

Многобройни са научно-практическите приноси в дисертационния труд. Сред тях са:

- предложението да се премахне системата на затворения списък на арбитрите и да се даде възможност за свободен избор на арбитри с цел увеличаване на прозрачността и подобряване на образа на САС.
- Предложението за промяна на правилата за определяне на председателите на Спортния арбитражен съд. Според Ясин Иед те не трябва да се определят от Международния спортен арбитражен съд, а да се избират от отделен списък, изготвен предварително.
- Предложенията за гарантиране независимостта на арбитрите чрез приемане на отделни „Насоки на Спортния арбитражен съд относно определяне на независимостта“ и отчитане на специфичните характеристики на различните видове спорт.
- Предложението за открити заседания на устното производство.
- По-малко ограничително тълкуване на основанията за обжалване в Швейцарския КМЧП.
- Наложеният отказ от обжалване.

IV. Критични бележки и препоръки

Тезата на автора е доста внимателно формулирана и едва след внимателен прочит може да се стигне до извода, че това са недостатъците на процесуалните правила на Спортния арбитражен съд, които следва да се усъвършенстват след изследването им. Основната ми критична бележка е свързана с обема на главите, като три от тях са несъразмерно малки, както и с обозначаването на заключението като „глава“. Бързам да заявя, че тези критични бележки не намаляват качеството и отличното впечатление от труда.

Препоръчвам да автора дисертационния труд да бъде издаден след като се отстранят техническите грешки. Считам, че той би бил много полезен на практикуващите спортно право юристи, на спортните асоциации и атлетите.

V. Заключение:

Изложените преценки за научните приноси на разглежданото дисертационно изследване могат да послужат като основа за оценката на научната подготовка и качества на докторанта. Посочените приноси допринасят за обогатяване на научните знания и допринасят за развитието на спортното право.

Дисертационният труд отговаря на изискванията на чл. 6, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Р България, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане, както и съответния Правилник на ВСУ „Черноризец Храбър“.

В заключение, имайки налице всички необходими основания давам положителна оценка и предлагам на Ясин Абу Иед да бъде присъдена образователна и научна степен ДОКТОР по научна специалност „Международно право и международни отношения“ по професионално направление 3.6. „Право“ .

31 май 2023 г.

проф. д-р Ирена Илиева